

प्रदेश लोक सेवा आयोग

लुम्बिनी प्रदेश

प्रदेश निजामती सेवा तथा स्थानीय सरकारी सेवा अन्तर्गत कृषि सेवाका फिसरिज, भेटेरिनरी र लाइभस्टक पोल्ट्रीएण्ड डेरी डेभेलपमेण्ट समूह, पाँचौ तह, प्राविधिक सहायक वा सो सरह पदको खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

पाठ्यक्रमको रूपरेखा:- यस पाठ्यक्रमको आधारमा निम्नानुसार चरणमा परीक्षा लिइने छः

प्रथम चरण:- लिखित परीक्षा

पूर्णाङ्क:- १००

द्वितीय चरण:- अन्तर्वार्ता

पूर्णाङ्क:- २०

प्रथम चरण:- लिखित परीक्षा योजना (Written Examination)

विषय	पूर्णाङ्क	उत्तीर्णाङ्क	परीक्षा प्रणाली	प्रश्न संख्या x अङ्कभार	समय
सेवा सम्बन्धी	१००	४०	वस्तुगत बहुवैकल्पिक	५० प्रश्न x २ अङ्क = १००	४५ मिनेट

द्वितीय चरण:-

विषय	पूर्णाङ्क	परीक्षा प्रणाली
अन्तर्वार्ता	२०	बोर्ड अन्तर्वार्ता (Board Interview)

द्रष्टव्य:-

१. वस्तुगत बैकल्पिक परीक्षामा यथा सम्भव निम्नानुसार प्रश्नहरू सोधिनेछ ।

एकाइ	१	२	३	४	५	६
प्रश्न संख्या	५	५	१०	१०	१०	१०

- वस्तुगत बहुवैकल्पिक (Multiple Choice) प्रश्नहरूको गलत उत्तर दिएमा प्रत्येक गलत उत्तर बापत २० प्रतिशत अङ्क कट्टा गरिनेछ । तर उत्तर नदिएमा त्यस बापत अङ्क दिइने छैन र अङ्क कट्टा पनि गरिने छैन ।
- यस पाठ्यक्रम योजना अन्तर्गतका पत्र/विषयका विषय वस्तुमा जेसुकै लेखिएको भएता पनि पाठ्यक्रममा परेका कानून, ऐन, नियम तथा नीतिहरू परीक्षाको विज्ञापन हुदाँका वखत (संशोधन भएका वा संशोधन भई हटाईएका वा थप गरी संशोधन भई) कायम रहेकालाई यस पाठ्यक्रममा परेको सम्झन पर्दछ ।
- प्रथम चरणको लिखित परीक्षाबाट छनौट भएका उम्मेदवारहरूलाई मात्र द्वितीय चरणको अन्तर्वार्तामा सम्मिलित गराइनेछ ।
- बहुवैकल्पिक प्रश्नहरू हुने परीक्षामा कुनै प्रकारको क्याल्कुलेटर (Calculator) प्रयोग गर्न पाइने छैन ।
- परीक्षामा परीक्षार्थीले मोबाइल वा यस्तै प्रकारका विद्युतीय उपकरण परीक्षा हलमा लैजान पाइने छैन ।
- पाठ्यक्रम लागू मिति:- २०७९।०५।०९

प्रदेश लोक सेवा आयोग

लुम्बिनी प्रदेश

प्रदेश निजामती सेवा तथा स्थानीय सरकारी सेवा अन्तर्गत कृषि सेवाका फिसरिज, भेटेरिनरी र लाइभस्टक पोल्ट्रीएण्ड डेरी डेभेलपमेण्ट समूह,, पाँचौ तह, प्राविधिक सहायक वा सो सरह पदको खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

१. सार्वजनिक व्यवस्थापन (Public Management)

१.१. कार्यालय व्यवस्थापन

१.१.१. कार्यालय (Office): परिचय, महत्व, कार्य र प्रकार

१.१.२. सहायक कर्मचारीका कार्य र गुणहरू

१.१.३. कार्यालय स्रोत साधन (Office Resources): परिचय र प्रकार

१.१.४. कार्यालयमा सञ्चारको महत्व, किसिम र साधन

१.१.५. कार्यालय कार्यविधि (Office Procedure): पत्र व्यवहार (Correspondence), दर्ता र चलानी (Registration & Dispatch), परिपत्र (Circular), तोक आदेश (Order), टिप्पणी लेखन र टिप्पणी तयार पार्दा ध्यान दिनुपर्ने कुराहरू

१.१.६. अभिलेख व्यवस्थापन (Record Management)

१.१.७. जिन्सी व्यवस्थापन

१.२. निजामती सेवा ऐन र नियमावलीमा भएका देहायका व्यवस्थाहरू

१.२.१. निजामती सेवा, प्रदेश निजामती सेवा र स्थानीय सरकारी सेवाको गठन, संगठन संरचना, पदपूर्ति गर्ने तरिका र प्रक्रियाहरू

१.२.२. कर्मचारीको नियुक्ति, सरुवा, बढुवा, बिदा, विभागीय सजाय र अवकाश

१.२.३. कर्मचारीले पालन गर्नुपर्ने आचरण र कर्तव्यहरू

१.३. सरकारी बजेट, लेखा र लेखापरीक्षण प्रणाली सम्बन्धी सामान्य जानकारी

१.४. सार्वजनिक सेवा प्रवाहको अर्थ, सेवा प्रवाह गर्ने निकाय, तरिका र माध्यमहरू

१.५. सार्वजनिक बडापत्र (Public Charter) महत्व र आवश्यकता

१.६. व्यवस्थापनको अवधारणा तथा सार्वजनिक व्यवस्थापनमा निर्देशन, नियन्त्रण, समन्वय, निर्णय प्रक्रिया, उत्प्रेरणा र नेतृत्व सम्बन्धी जानकारी

१.७. मानवीय मूल्य मान्यता (Human Values), नागरिक कर्तव्य र दायित्व तथा अनुशासन

१.८. कम्प्युटर सम्बन्धी आधारभूत जानकारी (MS Word, Excel, Power Point)

१.९. नेपालको संविधानमा कृषि तथा खाद्य सुरक्षा सम्बन्धी व्यवस्था

२. कृषि, पशुपंक्षी सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था

२.१. नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारको कृषि सम्बन्धी संगठन संरचना बारेमा जानकारी

२.२. कृषि विकास कार्यक्रम तर्जुमाका आधार र एकीकृत कृषि प्रसार सेवा कार्यक्रम

२.३. जलवायु परिवर्तन र यसले नेपालको कृषि क्षेत्रमा पुऱ्याएका असर/प्रभावहरू र न्यूनीकरणका उपायहरू

२.४. दिगो कृषि विकासका सिद्धान्तहरू

२.५. संघीयतामा पशुपंक्षी क्षेत्र एवं पशुपंक्षी विकास कार्यक्रममा स्थानीय तहहरूको भूमिका

२.६. राष्ट्रिय कृषि, पशुपंक्षी तथा मत्स्य नीतिका मूलभूत विशेषताहरू

२.७. चालु योजनामा पशुपंक्षी क्षेत्रको प्राथमिकता, लक्ष्य, उद्देश्य, कार्यक्रम एवं कार्यान्वयन रणनीति

२.८. कृषि विकास रणनीति २०१५-२०३५ र यसका विशेषताहरू

२.९. विद्यमान वीउ विजन, कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन, जैविक विविधता संरक्षण नीतिका मूलभूत विशेषताहरू

२.१०. संघ तथा प्रदेशका पशु स्वास्थ्य तथा पशु सेवा ऐन तथा नियमावली

२.११. जलचर संरक्षण ऐन, २०१७

२.१२. संघ तथा प्रदेशका दाना पदार्थ ऐन तथा नियमावली

२.१३. पशुपंक्षी/मत्स्य अनुसन्धानको संरचना तथा भूमिका

२.१४. नेपालमा पशुपंक्षी तथा मत्स्य पालनको संक्षिप्त इतिहास तथा वर्तमान अवस्था

प्रदेश लोक सेवा आयोग

लुम्बिनी प्रदेश

प्रदेश निजामती सेवा तथा स्थानीय सरकारी सेवा अन्तर्गत कृषि सेवाका फिसरिज, भेटेरिनरी र लाइभस्टक पोल्ट्रीएण्ड डेरी डेभलपमेण्ट समूह, पाँचौ तह, प्राविधिक सहायक वा सो सरह पदको खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

३.१५. चालु आवधिक योजनामा पशुपंक्षी तथा मत्स्य विकासको उद्देश्य, नीति तथा मत्स्य र पशुपंक्षी क्षेत्रगत विकास कार्यक्रमको प्राथमिकता, लक्ष्य एवं कार्यान्वयन रणनीति

३. पशुपंक्षी तथा मत्स्यका प्राविधिक पक्षहरु

- ३.१. नेपालको अर्थ तन्त्रमा पशुपंक्षी तथा मत्स्य विकासको महत्व
- ३.२. पशुपंक्षी तथा मत्स्य विकास कार्यक्रममा ऋण, बिमा, उत्पादन सामग्री, औजार तथा उपकरण, बजार तथा मुल्य व्यवस्था
- ३.३. पशुपंक्षी तथा मत्स्य जन्य वस्तुहरुको उत्पादन लागत तथा मूल्य निर्धारण
- ३.४. पशुपंक्षी तथा मत्स्य विकासमा सरकारी, सहकारी तथा नीजि क्षेत्रको भूमिका
- ३.५. पशुपंक्षी तथा मत्स्यको दिगो एवं व्यवसायिक उत्पादन वृद्धिको लागि अपनाइने उत्पादन र उत्पादनोपरान्त प्रशोधन प्रविधि
- ३.६. पशु सेवा प्रसारको महत्व, सीमितता र प्रभावकारीता
- ३.७. पशुपंक्षी/मत्स्य प्रसारका विभिन्न तरिकाहरु र तिनको तुलनात्मक फाइदा र सीमितता
  - ३.७.१. व्यक्तिगत तरिका (Individual method)
  - ३.७.२. समुहगत तरिका (Group method)
  - ३.७.३. सामुदायिक तरिका (Community method)
- ३.८. पशुपंक्षी/मत्स्य विकासमा समुह पद्धती प्रकृया र कार्यान्वयन तथा अगुवा कृषक छनौटको आधार, भूमिका र परिचालन
- ३.९. पशुपंक्षी/मत्स्य विकास कार्यक्रम तर्जुमा तथा कार्यान्वयनमा स्थानिय तहमा प्रोफाइलको महत्व तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन स्तरमा सुपरिवेक्षण अनुगमन एवं मूल्यांकनको भूमिका
- ३.१०. नेपालको पशुपंक्षी/मत्स्य विकास कार्यक्रमका प्रमुख समस्याहरु
- ३.११. पशुपंक्षी/ मत्स्य विकासका लागि तालिम तथा संचार कार्यक्रमको भूमिका
- ३.१२. पशुपंक्षी/मत्स्यविकास कार्यक्रममा स्थानीय तहको भुमिका
- ३.१३. पशुपंक्षी/मत्स्य विकासमा ग्रामिण पूर्वाधार सिंचाई, कृषि सडक आदिको महत्व
- ३.१४. आधारभूत प्रयोगशाला उपकरणहरु तथा निर्मलीकरणका तरिकाहरु
- ३.१५. OIE (विश्व पशु स्वास्थ्य संगठन) तथा One Health Approach सम्बन्धी जानकारी

४. भेटेरिनरी

- ४.१. आन्तरिक परजीवी (Internal Parasite):- नाम्ले जुका (Liverfluke), गोलो जुका (Round Worm), फिते जुका (Tape Worm), कक्सिडियोसिस (Coccidiosis), र रक्त परजीवि (Blood protozoan diseases) का प्रमुख लक्षण, रोग निदान, उपचार तथा रोकथाम
- ४.२. बाह्य परजीवी (External Parasite):- किर्ना (Tick), जुम्रा (Lice), उर्पियाँ (Fleas) तथा लुतो (Mange) का प्रमुख लक्षण, रोग निदान, उपचार तथा रोकथाम
- ४.३. प्रमुख ब्याक्टेरियल रोगहरु (Bacterial Diseases) :- भ्यागुते रोग (Haemorrhagic Septicaemia), पटके रोग (Anthrax), चरचरे रोग (Black-Quarter), इन्टेरोटोसेमिया (Enterotoxemia), थुनेलो (Mastitis), क्षयरोग र जोन्स रोग (Tuberculosis & John's Disease), काफ स्कोर र कोलिब्यासिलोसिस (Calf Scour & Colibacillosis), फाउल टाइफाइड (Fowl typhoid), कुखुराको हैजा (Fowl Cholera), पुल्लोरम (Pullorum), खुर कुहिने रोग (Foot Rot), ब्रुसेलोसिस (Brucellosis) तथा माइकोप्लाज्मोसिस (Mycoplasmosis) का लक्षण, रोग निदान, उपचार तथा रोकथाम
- ४.४. प्रमुख भाइरल रोगहरु (Viral Diseases) :- पि.पि.आर (PPR), एभियन ईन्फ्लुएन्जा (Avian Influenza), एभियन लिम्फोइड ल्युकोसिस (Avian lymphoid leucosis), खोरेत (Foot & Mouth Disease), लम्पी स्किन डिजिज (Lumpy skin Disease), रेबिज (Rabies), स्वाईन फिभर (Swine Fever), अफ्रिकन स्वाईन फिभर (African Swine Fever) कुखुराको विफर (Fowl Pox), गम्बोरो (Gumboro), रानीखेत (Ranikhet) तथा म्यारेक्स रोग (Mareks Disease) का लक्षण, निदान, उपचार तथा रोकथाम:

प्रदेश लोक सेवा आयोग

लुम्बिनी प्रदेश

प्रदेश निजामती सेवा तथा स्थानीय सरकारी सेवा अन्तर्गत कृषि सेवाका फिसरिज, भेटेरिनरी र लाइभस्टक पोल्ट्रीएण्ड डेरी डेभलपमेण्ट समूह, पाँचौ तह, प्राविधिक सहायक वा सो सरह पदको खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

- ४.५. प्रजनन सम्बन्धी (Reproductive Disorders) विकृति तथा समस्याहरूको कारण, लक्षण, उपचार तथा रोकथाम
  - ४.५.१. साल नभर्ने (Retention of Placenta)
  - ४.५.२. तुहिने (Abortion)
  - ४.५.३. डिस्टोकिया(Dystokia)
  - ४.५.४. संक्रामक रोगहरूबाट हुने बाँभोपन
- ४.६. पौष्टिक तत्वहरूको कमी बाट हुने बाँभोपन
- ४.७. जुनोटिक रोगहरू (Zoonotic diseases): Milk borne diseases र Meat borne diseases
- ४.८. पशुपंक्षीमा भिटामिन र मिनरलको कमिबाट हुने रोगहरू (Vitamins & mineral deficiency Diseases)
- ४.९. गाई भैंसीका मेटाबोलिक रोगहरू (Metabolic diseases of Cattle and Buffaloes) :- Milk fever, Ketosis र Downers cow syndrome
- ४.१०. दुसि तथा दुसि जन्यपर्दाथबाट हुने रोगहरू (Fungal and mycotoxic diseases)

५. लाइभस्टक पोल्ट्री एण्ड डेरी डेभलपमेण्ट

- ५.१. निम्न गाई भैंसीका जातहरू, तिनीहरूको शारीरिक तथा उत्पादन विशेषताहरू
  - ५.१.१. उन्नतजात : जर्सी, होलिस्टन फ्रिजियन, ब्राउन स्वीस, हरियाना
  - ५.१.२. स्थानीयजात : अच्छामी, लुलु, खैला र चौरी
  - ५.१.३. उन्नतजात : मुर्गा, नीली राभी भैंसी
  - ५.१.४. स्थानीयजात : लिमे, पारकोटे र गड्डी
- ५.२. निम्न उन्नत तथा स्थानीय बाखाका जातहरू, तिनीहरूको शारीरिक तथा उत्पादन विशेषताहरू
  - ५.२.१. जमुनापारी, वीयर, बारवरी, सानेन, च्याँगा, सिन्हाल, खरी (पहाडी), तराई बाखा
- ५.३. निम्न उन्नत तथा स्थानीय भेडाका जातहरू, तिनीहरूको शारीरिक तथा उत्पादन विशेषताहरू
  - ५.३.१. उन्नत नश्ल : रामबुलेट, पोलवर्थ, बोर्डरलाइसेयटर, रोमनी, मेरिनो
  - ५.३.२. स्थानीय नश्ल : भ्याग्लुङ्ग, बरुवाल, कागे, लामपुच्छे
- ५.४. निम्न उन्नत तथा स्थानीय सुंगुरका जातहरू, तिनीहरूको शारीरिक तथा उत्पादन विशेषताहरू
  - ५.४.१. उन्नत जात : ल्याण्डरेस, योर्कशायर, ह्याम्पशायर, ड्युरक
  - ५.४.२. स्थानीय जात : च्वाँचे र हुराका शारीरिक तथा उत्पादन विशेषताहरू
- ५.५. उन्नत जातका कुखुराहरू: न्यू हेम्पशायर, अष्ट्रालोर्प, व्हाईट लेगहर्न गिरीराज तथा स्थानीय जातको कुखुरा साकिनी, घाँटी खुइलेको शारीरिक तथा उत्पादन विशेषताहरू
- ५.६. खरायो : ऊन तथा मासुको लागि पालिने खरायोका जातहरू र तिनीहरूको विशेषता
- ५.७. पशुपंक्षी प्रजननका लागि छनौट तथा प्रजनन विधि
- ५.८. भाले खोजेको पोथीको लक्षण तथा प्रजनन गराउने उपयुक्त समय
- ५.९. कृत्रिम गर्भाधान विधि, पशु प्रजननको महत्व, कृत्रिम गर्भाधान कार्यमा उपयोग हुने उपकरणहरूको नाम तथा प्रयोग विधि, Estrus Cycle, प्रजननसंग सम्बन्धित गाई भैंसीको शरीरबाट निस्कने हरमोन बारे साधारण जानकारी
- ५.१०. पौष्टिक तत्वहरूको वर्गीकरण : कार्बोहाइड्रेट, प्रोटीन, चिल्लो पदार्थ, भिटामिन र खनिज पदार्थ तथा प्रत्येकको तत्वका गुणहरू
  - ५.११. पशुपंक्षीहरूको लागि संतुलित दाना तयार गर्ने विधि
  - ५.१२. घाँसपात संरक्षण : घाँस सुकाउने विधि (Hay), साइलेज बनाउने विधि, महत्व र गुणहरू
  - ५.१३. परालमा युरिया प्रयोग गर्ने विधि र उपयोगिता
  - ५.१४. उन्नत चरन घाँस तथा घाँस खेती तरीका
  - ५.१५. कोसे घाँस (Leguminous):स्टाइलो, बरसिम, कुड्जु, सिराट्रो, सेन्ट्रो, बोडी (Cowpea), व्हाइट क्लोभर, रेडक्लोभर, कोटे, लुसर्न, डेस्मोडियम, केराउ, भेच
  - ५.१६. घाँस :- नेपियर, पारा, सेटारिया, किंकियु, राइग्रास, कक्सफुट, जै, पास पलास, मोलाटो, सम्बासेटारीया
  - ५.१७. डाले घाँस :-इपिलइपिल, वडहर, कोइरालो, टाँकी, काभ्रो, पाखुरी, किम्बु, दबदबे, पैयू, बकेना, निभारो, भिमसेन पाती, बैस, भोटेपिपल, बाँस
  - ५.१८. प्रचलित तथा उन्नत व्यवस्था अनुसार पशुपंक्षीको गोठ र खोर बनाउन ध्यान दिनुपर्ने आधारहरू (गाई, भैंसी, बाखा, भेडा, सुंगुर, कुखुरा, खरायो)
  - ५.१९. विभिन्न पशुपंक्षीको भाले, माउ तथा बच्चाको स्याहार सुसार तथा आहाराको व्यवस्था

प्रदेश लोक सेवा आयोग

लुम्बिनी प्रदेश

प्रदेश निजामती सेवा तथा स्थानीय सरकारी सेवा अन्तर्गत कृषि सेवाका फिसरिज, भेटेरिनरी र लाइभस्टक पोल्ट्रीएण्ड डेरी डेभेलपमेण्ट समूह, पाँचौ तह, प्राविधिक सहायक वा सो सरह पदको खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

५.२०. पशुपंक्षीको गोठ, खोर सफा सुगध राख्ने र जैविक सुरक्षा (Bio-security) विधि

५.२१. क्रिम, बटर, चिज, कुरौनी, घीउ, आइसक्रिम, दही, छुरपी, पनि र बनाउने विधि

६. फिसरिज

६.१. माछाको बाह्य स्वरूप (External morphology) र विभिन्न अङ्गहरूको क्रिया प्रणाली

६.२. माछाको भित्री अङ्गहरूको वनावट र अङ्गहरूको क्रिया प्रणाली

६.३. नेपालको मत्स्य पालनमा रहेका स्वदेशी तथा विदेशी माछाका प्रजातिहरूबारे जानकारी

६.४. मत्स्य पालनका विभिन्न प्रणालीहरू : मोनोकल्चर, पोलिकल्चर र एकीकृत मत्स्यपालन

६.५. मत्स्य पालन फार्म निर्माणको लागि आवश्यक पूर्वाधार, स्थल छनौट, डिजाइन तथा इस्टिमेट

६.६. पुराना तथा नयाँ पोखरीमा माछा पालन गर्ने तरिका, समस्या तथा समाधानका उपायहरू

६.७. मत्स्य पालन व्यवसायमा विभिन्न प्रयोजनका लागि आवश्यक पर्ने पोखरीहरू (माउ माछा पोखरी, खाने माछा पोखरी, नर्सिङ्ग र रियरिङ्ग पोखरी) को प्रयोग तथा व्यवस्थापन

६.८. मत्स्य पालन व्यवसायका लागि पानीको भौतिक, रासायनिक र जैविक गुणहरू तथा त्यसको जाँच

६.९. माउ माछाको गुणहरू, छनौट प्रक्रिया, स्टकिङ्ग र व्यवस्थापन तरिका, माछा प्रजनन बारे जानकारी

६.१०. कृत्रिम मत्स्य प्रजननका लागि आवश्यक ह्याचरीका पूर्वाधारहरू, त्यसको निर्माण र प्रयोग

६.११. विभिन्न साइजका माछा ढुवानी गर्ने तरिकाहरू

६.१२. खाने माछा उत्पादनको व्यवस्थापन र प्रविधि

६.१३. माछाको लागि आवश्यक पौष्टिक तत्व तथा मत्स्य पालनका लागि प्राकृतिक तथा कृत्रिम आहार बारे जानकारी तथा व्यवस्थापन

६.१४. माछा उत्पादन पद्धतिहरू - सामान्य पद्धति, उन्नत पद्धति र सघन पद्धति

६.१५. प्राकृतिक जलाशयमा मत्स्य पालन - पिँजडामा मत्स्य पालन, इन्क्लोजरमा मत्स्य पालन, घोलमा मत्स्य पालन प्रविधि

६.१६. चिसो पानीमा मत्स्य पालन पद्धती र तरिकाहरू

६.१७. माछा मार्ने, समात्ने विभिन्न साधन तथा उपकरणहरू र त्यसको प्रयोग गर्ने तरिका

६.१८. माछामा लाग्ने विभिन्न रोग तथा परजिविहरूको प्रमुख लक्षण, रोग निदान, उपचार र रोकथाम

६.१९. माछामा पौष्टिक तत्वको कमिले हुने रोगहरू र नियन्त्रणका उपायहरू

६.२०. पानीमा घुलित अक्सिजनको कमीबाट हुने प्रमुख समस्याहरू र व्यवस्थापन

६.२१. माछा संरक्षण तथा प्रशोधन प्रविधि

६.२२. मत्स्य पालनमा जैविक सुरक्षा (Bio-security) को महत्व

६.२३. जलीय किरा र तिनको व्यवस्थापन

६.२४. असल मत्स्य पालन अभ्यास तथा मत्स्य पालनमा जैविक सुरक्षा

६.२५. मत्स्य पालन सम्बन्धी नवीनतम प्रविधि (एक लिङ्ग एक टिलापिया पालन प्रविधि/पङ्गसिसस सघन पालन प्रविधि बायोफलक मत्स्य पालन प्रविधि)

६.२६. मत्स्य तथ्यांक (राष्ट्रिय/उत्पादन/उत्पादकत्व/जलाशय क्षेत्रफल/राष्ट्रिय योगदान)

६.२७. माछामा उपलब्ध हुने पोषण सम्बन्धी जानकारी

*****